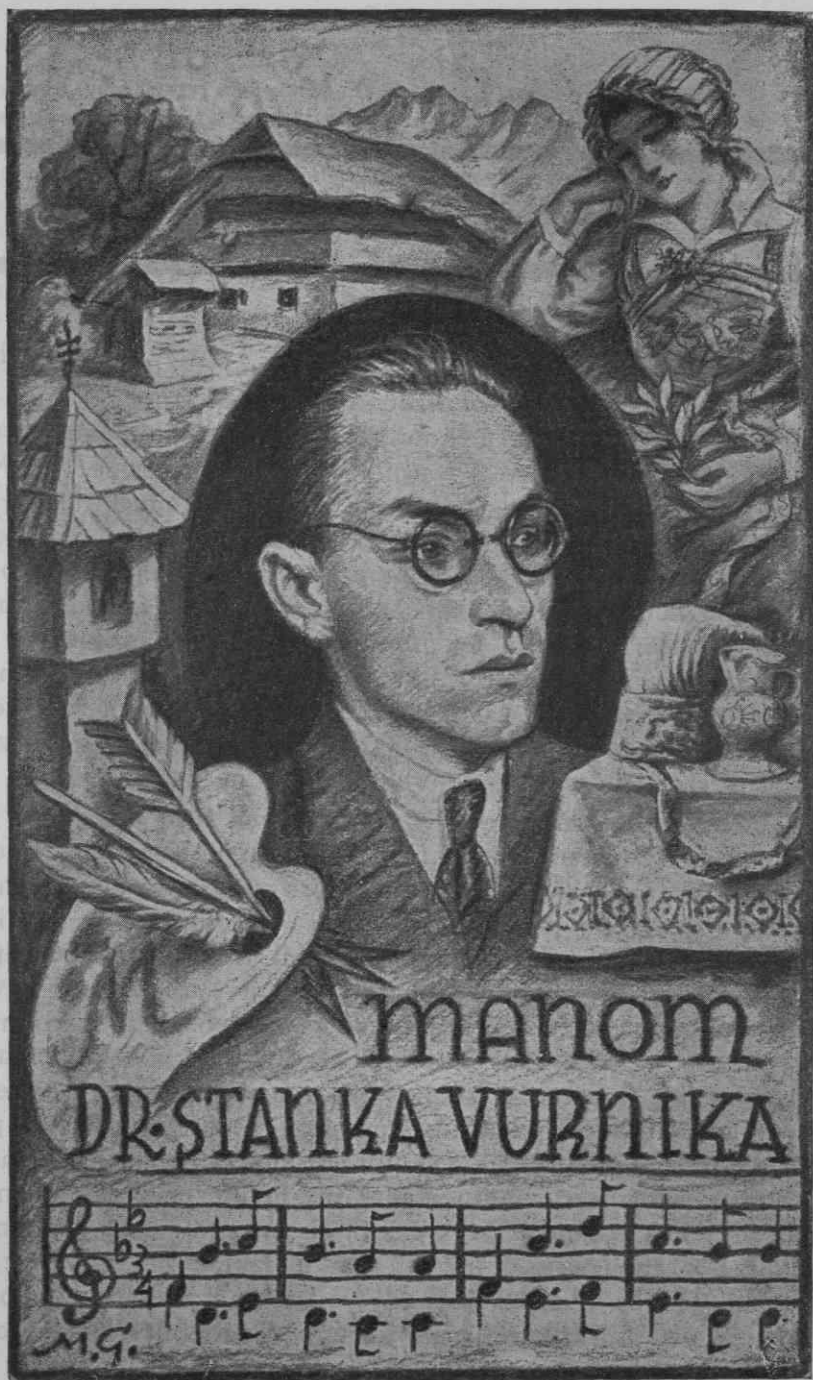

Dr. Stanko Vurnik

Ljubljanskemu Etnografskemu muzeju se je v letu 1932 usoda prav res izkazala kot kruto mačeho. Neizprosna smrt ni vprašala, ko je zasekala težko rano Etnografskemu muzeju ter odvedla kustosa dr. Stanka Vurnika s polja kulturnega delovanja. Ni vprašala, li sme iztrgati tako agilnemu duhu in ustvarja-joči osebnosti, ki je postala opora narodopisnega doma, pero iz roke, ki se ga je do zadnjega tako krčevito oklepal. Ni vprašala po še neizvedenih načrtih tega neutrudljivega, vedno snu-jočega delavca. Vzela ga je, predno je mogel jasno začrtati in pripraviti pot svojemu uspešnemu narodopisnemu delovanju. Etnografska znanost ga zastonj kliče — ne prikliče ga več. Leto dni je, kar je postal ubogi Vurnik žrtev zavratne, mučne bolezni, dokler ni shiral in ugasnil na Veliko sredo 23. marca 1932.

Dr. Stanko Vurnik je bil rojen 11. aprila 1898 v Št. Vidu pri Stični na Dolenjskem, kot sin organista in kot tak od mladih nog vnet ljubitelj glasbe, ki ga je končno pripeljala na umetnostno-znanstveno polje naše kulture. V Ljubljani je študiral in dovršil gimnazijo (I. drž. gimn.), ter bil takoj po maturi odpoklican na fronto v kanalsko dolino. Po vrnitvi se je pričel baviti s filozofskimi in pravnimi študijami na zagrebški in ljubljanski univerzi, ali že 1920—1921 je moral študije prekiniti radi materijelnih težav, s katerimi se je boril ranjki vsa študijska leta, kot toliko in toliko slovenskih študentov. Stopil je v službo po-krajinske vlade v Ljubljani na poročevalni oddelek, in obenem referiral v »Jutru« o umetnostnem tu- in inozemskem gibanju. Toda pretekel je samo kratek čas in že ga je ponovno pritegnila Univerza Kralja Aleksandra, kjer si je izbral umetnostno-zgodovinski teritorij; tu si je pod vodstvom prof. dr. Izidorja Cankarja priboril trdna tla svojemu nadaljnjemu delu. Sklenil je posvetiti vse svoje moči umetnostno-zgodovinski panogi in

tako tudi zaključil svoje študije l. 1925 z doktoratom. Tedaj pa, ko ga je ravnatelj Etnografskega muzeja v Ljubljani, dr. Niko Županič, na novo ustanovljenem zavodu izbral za svojega asistenta, da bi mu pomagal pri težavnem pričetku, je bil Vurnik postavljen pred njemu novo panogo, ledino, ki jo je šele moral orati. Stopil je pred etnografijo. Z vso vnemo se je lotil težavnega posla ali veselje mu je vzrastlo, ko se je dokopal do jedra tvarine in se mu je pričelo širiti obzorje. Narodopisje samo mu je vračalo trud in se razvrščalo pod njegovimi rokami. Plodonosno je polagal temelj raziskovanja naše, nam doslej dosti tuje panoge in tako nam je razgrinjal in odkrival lepote našega narodopisnega blaga. Folklorne študije, izpeljane preko umetnostne zgodovine, so dokaz njegovega prizadevanja in vneme do stroke, ki si jo je od dne do dne bolj prisvojil, posvetil in vzljubil. Seznaniti nas je hotel s tem, kar smo bili dolžni že kdaj poznati!

Priden kot čebelica je žrtvoval slovenski kulturi in umetnosti svoje moči. S peresom v roki se je živahno kretal in vzdrževal stike med javnostjo in kulturnimi krogi. Žel je le malo priznanja — ali oni, ki so zasledovali razvoj njegovega delovanja, ga cenijo kot moža samoniklega ustvarjanja. Umetnostna zgodovina, etnografija, glasba, slikarstvo in kritika je izgubila svojega vnetega borivca in zastopnika.

Ni moj namen podati tukaj kritiko pokojnikovega mišljenja in delovanja, marveč kratko bibliografijo in seznam njegovih del.

Ko je pričela leta 1926—27 s prizadevanjem ravnatelja dr. Niko Županiča izhajati znanstvena revija »Etnolog«, je naš mladi asistent dobil lepo priliko pokazati se v javnosti in se je z »Doneski k študiju slovenske avbe« (Etnolog I. Ljubljana 1926/1927, str. 41—67) prvič oglasil z etnografskega stališča. Tej študiji so sledile še sledeče:

»Drobec k študiju slovenske ljudske plastike« (Etnolog I. Lj. 1926/27, str. 84—86).

»Slovenska peča« (Etnolog II., Lj. 1928, str. 1—25).

»Slovenske panjske končnice« (Etnolog III., Lj. 1929, str. 157—178).

»Kmetška hiša Slovencev na južnovzhodnem pobočju Alp« (Etnolog IV., A., Lj. 1930, str. 30—86).

»Studija o glasbeni folklori na Belokranjskem« (Etnolog IV., 2, Lj. 1930/31, str. 165—186).

»Studija o stilu slovenske ljudske glasbe« (»Dom in svet« 1930, letnik XXXXIII, šte. 8, str. 238—241; št. 9, str. 234—241).

»Slovenska kmetška hiša« (»Наше село«, Beograd 1929, str. 94—102).

»Zgodovina obleke« (Mladika XI.).

Zadnje leto je deloval kot kustos in si lepo razvrstil delo, zasnoval veliko načrtov o slovenskem pohištvu, vražah, naših ljudskih nošah, katerih dela so ostala le v skromnih osnutkih ali pa jih je ponesel s seboj v večni molk.

Pa še več je premogel naš Vurnik. Tako se je boril tudi za druge znanstveno-umetnostne panoge, kot občutljiv esteta in oster kritik. Pisal je v razne znanstvene revije in časopise: Zbornik za umetnostno zgodovino, Ljubljanski zvon, Dom in svet, Mladika, Ženski svet, Vesna, Plamen, Slovenec, Jutro in Narodni dnevnik. Tako nam je dal: Spomini Ivana Franketa (Zbornik za umet. zgod. III. letnik, Lj. 1923, str. 32—43). — Spomini Ivane Kobilce (Zbornik za umet. zgod. III. letnik, Lj. 1923, str. 100—113). — Ferdo Vesel. Spomini. (Zbornik za umet. zgod. IV., Lj. 1924, str. 57—75). — K slikarstvu v Sloveniji na prehodu od XVII. v XVIII. stoletje. (Zbornik za umet. zgod. VIII. letnik, str. 1—19, Lj. 1928). — K Metzingerjevemu življenju. (Zbornik za umet. zgod. VIII. letnik, Lj. 1928, str. 95 do 126). — O razvoju in stilu Metzingerjeve umetnosti. (Zbornik za umet. zgod. letnik IX., Lj. 1929, str. 65—109), ki je najvažnejše delo o umetnosti slovenskega baroka. — Po zgodovinski razstavi slovenskega slikarstva. (Ljubljanski zvon, letnik XXXXIII., šte. 4, str. 193—199, Lj. 1923). — Umetnost in družba ter umetnostna politika. (Ljublj. zvon XLVI, šte. 4, str. 241—247, Lj. 1926).

Nato je začel objavljati svoje prosvetne članke in razprave v Dom in svetu:

Razstava dekorativne umetnosti v Parizu. (Dom in svet XXXVIII, 1924, Lj. 1924, str. 89—95). — K sodobni upodabljajoči umetnosti. (Dom in svet XXXIX, št. 8, Lj. 1926, str. 278—281.) — K spoznavnim in družabnim vrednotam subjektivno individualne metode. (Dom in svet XXXIX, št. 6, Lj. 1926, str. 212—215.) — Ivanka Kobilca in njena umetnost. (Dom in svet XXXX, št. 2, Lj. 1927, str. 83—86.) — Osamosvojitve

slovenske keramike. (Dom in svet XXXX, št. 6, Lj. 1927, str. 213—215.) — Altera pars. (Dom in svet XXXXIII, Lj. 1930, št. 8, str. 241 do 246.) — K problemu sodobne kulture. (Dom in svet XXXXIII, Lj. 1930, št. 5—6, str. 129—137.)

Zadnja leta pa se je pokojnik vedno bolj vneto boril za strokovni studij glasbe in marsikdo je čutil ostro ost njegove kritike. V ta namen je pisal v »Dom in svet«:

Slovensko glasbeno življenje v letu 1926. (Dom in svet XXXX, št. 1, Lj. 1927, str. 47—50.) — Slovenska glasbena produkcija v letu 1926. (Dom in svet XXXX, št. 3, Lj. 1927, str. 125—128.) — Uvod v glasbo. (Dom in svet XXXXI, Lj. 1928, št. 1—2, str. 41—48; št. 3, str. 85—90; št. 4, str. 113—116; št. 5, str. 152—157; št. 6, str. 177—182; št. 7, str. 213—218; št. 8, str. 244—248; št. 9, str. 271—274; št. 10, str. 312—316.) — L. 1929 je »Uvod v glasbo« izdal kot samostojno knjigo, toda, žal je praktični, zgodovinski in umetnostno primerjavni del tega važnega znanstvenega dela obstal pri antiki. Sledili so članki v Dom in svetu: Glasbeno življenje v Sloveniji v letu 1927—28. (Dom in svet XXXXI, št. 6, Lj. 1928, str. 191—193.) — Nova slovenska opera. (Dom in svet XXXXII, št. 7, Lj. 1929, str. 207—211; št. 8, str. 246—250; št. 9, str. 279—283.) — Slovensko glasbeno življenje v letu 1928. (Dom in svet XXXXII, Lj. 1929, št. 1—2, str. 62 do 64.) — H krizi naše glasbe. (Dom in svet XXXXIII, Lj. 1930, št. 1—2, str. 57—60.) — Glasbeno življenje v Ljubljani. (Dom in svet XXXXIV, Lj. 1931, št. 1—2, str. 94—96; št. 3, str. 190—192, št. 10, str. 525—527.) — Stil v zgodovini glasbe. (Dom in svet XXXXIV, Lj. 1931, št. 3—4, str. 152—164.) št. 5—6, str. 262—274; št. 7—9, str. 380—389; št. 10, str. 466—474.)

Veliko zapuščino nam je Vurnik kljub svoji mladosti položil v roke; zares je vredna njegovega bogatega duha in življenjske bujnosti. Hitel je in neumorno snoval, kot bi slutil, da mu je čas kratko odmerjen, ko se bo moral posloviti od svojega peresa. In tako ga je zemlja pritegnila nase v najlepši moški dobi, ko je ravno posegal po vrhuncu svojega razmaha. Ob njegovi krsti je zaplakala vdova in dvoje sirotic, v slovo mu je zapelo glasbeno društvo »Ljubljana« in z ginljivimi besedami so se poslovili od našega Stanka zastopniki: Etnografskega muzeja, Slo-

venskega katoliškega starešinstva in »Dom in sveta«, ravnatelj dr. Niko Županič, konservator dr. Fran Stelè in dr. Rajko Ložar. Vsi pa, ki smo ga spremili na poslednji poti, smo doumeli težko izgubo in globoko vrzel med njim in nami.

Žalostno so zvonili zvonovi, zelenje je porastlo preko novega grička zemlje, leto dni je preteklo, odkar ga ni.

Ljubljana, 23. marca 1933.

Mia Brejčeva.

